

ФУНКЦИОНАЛНАТА ГРАМОТНОСТ НА УЧЕНИКА – СРЕДСТВО ЗА СПРАВЯНЕ С ЖИТЕЙСКИ ПРОБЛЕМИ

Евелина Миланова
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

FUNCTIONAL LITERACY AS A TOOL FOR REAL LIFE PROBLEM SOLVING

Evelina Milanova
St. Kliment Ohridski University of Sofia

In this article functional literacy (FL) is viewed as a tool for gaining social experience and coping with every day problems. Based on the concept that improving FL of adolescents is one of the main goals of modern communicatively oriented Bulgarian language training (5 – 12 grades), this text focuses on building a methodological variation of activities for teaching and learning reading skills in lower secondary education. What has been put forth is the idea that the FL acquired by pupils in Bulgarian language classes is a prerequisite for the successful personal and professional development of young people and their effective integration into society.

Key words: reading literacy, communicatively oriented Bulgarian language training; dealing with every day problems

Образованието по традиция е неразривно свързано със социално-икономическия и социалнополитическия контекст, като не само отразява промените, но и спомага за тяхното реализиране (Гюзелева 2007: 11). Динамичните социокултурни промени, които съпътстват социалния живот на младите хора, обуславят новите форми и модели на обучение, насочени към изграждане у учениците на умения за ефективно анализиране, осмисляне и споделяне на идеи, към формиране на нагласи и навици, които ще позволят на подрастващите да се учат през целия си живот.

По презумпция обучението по български език (ОБЕ) в средното училище съдейства в най-голяма степен за формирането и за развиването на компетентностите, необходими за пълноценното интегриране

на учениците в обществото, за тяхната успешна лична и професионална реализация. Основна цел на съвременното комуникативно ориентирано обучение по български език (КООБЕ) е подрастващите да овладеят знания и умения, които им позволяват успешно да използват опита, придобит в училище, в различни сфери на живота за решаване на житейски проблеми. Ръководейки се от новата по-широка концепция за знанието (за грамотността), езиковото обучение¹ съсредоточава своя фокус върху изграждане у учениците на т. нар. „умения за живот“, считани за конструктивни елементи на функционалната грамотност (ФГ), която се отнася до различни научни области (четене, математика, природни науки). Настоящото изследване се фокусира върху ФГ с оглед на четене и извличане/използване на информация от писмени текстове с цел решаване на житейски казуси. Умението да се осмисля и преработва информация от писмени източници, разнообразни по формат и по контекст, се схваща като метаумение, нужно за успешното справяне на личността с проблеми от различни сфери на човешката дейност. Подобно разбиране дава основание четенето да се разглежда като основно средство за развиване на ФГ на ученика.

Предвид огромната по обем и изключително разнообразна по тематика информация, организирана в писмени текстове, които заобикалят учениците в тяхното всекидневие, акцентът в обучението вече не е толкова върху запаметяване и възпроизвеждане на научна информация, а върху това, доколко резултатно обучаваното лице може да открие, да разбере, да оцени, да използва информацията, която му е необходима по конкретен житейски повод. На ФГ, формирана и развивана в часовете по български език, се гледа като на задължително условие за пълноценното участие на индивида в „обществото на знанието“.

В настоящото изложение се възприема концепцията за грамотността на PISA – програма за периодично международно оценяване на четивните умения² на 15-годишните ученици, която определя, от една страна, доколко младите хора са готови да се реализират в конкурентна среда, а от друга – доколко ефективни са образователните

¹ Терминологичните словосъчетания *обучение по български език* и *езиково обучение* се използват синонимно. Синонимна е и употребата на понятията *занятия по български език* и *езикови занятия*.

² Трите познавателни области, измервани от PISA, са четене (четивна грамотност), математика (математическа грамотност) и природни науки (грамотност по природни науки). Всеки етап на изследването оценява и трите области, като акцент се поставя върху една от тях, която се разглежда детайлно и задълбочено, а другите две се представят по-общо. Спецификата на програмата PISA е подробно представена у Петрова (Петрова 2010).

системи, чиято основна задача е да подготвят подрастващите за безпроблемно справяне с житейски проблеми, произтичащи от необходимостта човек да се развива в личностен и в професионален план, да се адаптира към социалната среда и успешно да функционира в нея. За справянето с проблеми от подобно естество е необходимо личността да е овладяла функционалната грамотност, която позволява на индивида да се информира и да използва информация за решаване на житейски казуси. Предвид това, че четенето по своята същност представлява метаумение, изпълващо основното съдържание на концепта ФГ, изложението позволява синонимната употреба на понятията функционална и четивна грамотност (ЧГ).

ЧГ на човека се схваща като *„разбиране, използване, осмисляне на писмени текстове за постигане на цели и за удовлетворяване на потребности; за задълбочаване на познанията и за развиване на интелектуалния потенциал на личността и за активно участие в обществото“* (Петрова 2010: 23).

В така предложената дефиниция се открояват няколко смислови акцента, които обуславят предназначението и спецификата на уменията, които са градивни елементи на ФГ. Идентифицирането на смисъла на текста, пълноценното разбиране на неговото послание и съотнасянето на прочетеното със собствените представи и опит позволяват на личността да направи оценка на дискурса и да използва извлечената от текста информация за решаване на конкретни житейски проблеми (*„разбиране, използване, осмисляне на писмени текстове за постигане на цели и за удовлетворяване на потребности“*). Благодарение на новата информация индивидът може да осмисли даден проблем по нов начин или да обогати своето познание във връзка с определена проблематика (*„за задълбочаване на познанията и за развиване на интелектуалния потенциал на личността“*). Добре развитите умения за четене са необходимо условие *„за активно участие в обществото“*, те са предпоставка, осигуряваща успешното социализиране на младия човек, изразяващо се в *„усвояване на социален опит и приобщаване към системата от социални връзки и отношения“* (Димчев 1998: 10).

Фактът, че ФГ намира приложение във всички сфери на живота, т.е. в многообразието от житейски ситуации, обуславя ключовата ѝ роля за пълноценното съществуване на индивида. Усъвършенстваните четивни умения са средство за удовлетворяване на потребностите на личността, свързани с усвояване на познание, социално общуване, лична и професионална реализация, развлечение и пр.

Образователните постижения по четене на българските 15-годишни ученици, участвали в отделните етапи на изследването на PISA, категорично сочат, че ОБЕ в България все още не допринася за формиране и развиване на умения за справяне с проблеми, които произтичат от реални житейски ситуации. Изводите, направени след критическо разглеждане на резултатите, недвусмислено подчертават необходимостта от преосмисляне и от актуализиране на целите и задачите, които стоят пред ОБЕ у нас, в това число и на Държавните образователни изисквания за учебно съдържание, на учебните програми, на политиката за квалификация на учителите и пр., за да отговори то на изискванията на съвременния свят (Петрова 2010: 6).

Важна част от този сложен процес на трансформация, който предстои на българското средно образование, в частност на ОБЕ, е превръщането на ФГ в обект на целенасочено преподаване, усвояване и оценяване на езиковите занятия (5. – 12. клас), за да се даде възможност на учениците успешно да се интегрират в обществото на глобалния свят.

Ръководено от съвременните тенденции в езиковото обучение, изложението предлага част от *методически вариант на дейности*³, приложими в часовете по БЕ (след 7. клас), с цел учениците да усъвършенстват своята ФГ.

Вариантът се реализира чрез тестове, при които към даден източник на информация са формулирани няколко въпроса. Задачите, които учениците трябва да решат, имат за цел да възпроизведат в най-голяма степен реална житейска ситуация, за да усъвършенстват уменията на подрастващите да се справят с конкретни проблеми на социалната действителност. В такъв контекст предложените тестови задачи се разглеждат не само като средство за проверка, което определя нивото на овладяна ФГ от ученика, но и като инструмент за нейното развиване, като съвкупност от дейности, подходящи за занятия, по време на които обучаваните работят с помощта на учителя за подобряване на четивните си умения. Това е причината настоящият методически вариант да не включва друг (иначе важен) елемент от педагогическата дейност, насочена към формиране и развиване на ФГ на учениците, какъвто е оценяването⁴.

³ Вж. Приложение. Изискванията към обема на настоящия текст не позволяват в приложението да намерят място всички тестови варианти (общо два), използвани за целите на изследването.

⁴ Изложението отчита ключовата роля на оценяването в цялостния процес на езиково обучение, което си поставя за задача да усъвършенства четивната грамотност на младите хора, защото именно оценяването дава обратна информация

Два типа въпроси изграждат тестовия формат:

- Въпроси с избираем (структуриран) отговор, при които ученикът трябва да избере за верен един от няколко алтернативни отговора. В предложените тестове задачите от затворен тип са два вида: (1) такива, които в условието си съдържат четири отговора, като ученикът посочва един за верен, и (2) други, при които обучаваният избира за верен един от два възможни отговора („да“/„не“), формулирани към няколко твърдения;

- Въпроси със свободен отговор, чието решаване изисква от ученика да създаде кратък текст, като по този начин сам конструира верния отговор.

Мисловните дейности, подходите и уменията, които учениците прилагат с оглед на конкретна цел, обуславят познавателните (когнитивните) процеси, които се осъществяват при решаването на задачите за четене: (1) намиране и извличане на информация; (2) обобщаване и тълкуване на информация; (3) осмисляне и оценяване на информация⁵. Реализирането на тези познавателни дейности в часовете по български език чрез предложената система от задачи ще доведе до усъвършенстване на уменията за четене, които изграждат ФГ на учениците:

- умения за намиране и извличане на информация – свързват се със способността на личността да открива и да подбира информация (ясно изразена или само загатната в текста; разположена на конкретно място в текста или „разпръсната“ из него; позната и съответстваща на очакванията на учениците или непозната и несъответстваща на очакванията им) с оглед на целта, от която се ръководи;

- умения за обобщаване и тълкуване – отнасят се до способността на индивида да разпознава смислови и логически връзки между отделни структурни елементи на текста (не е задължително да бъдат последователни); да сравнява информация; да идентифицира причинно-следствени връзки; да определя темата и функцията на текста; да обобщава информация, разположена на различни места в текста, за да направи извод по определен въпрос или да извлече основна идея от текста; да формира смисъла както на отделни текстови фрагменти, така и на цялостния дискурс;

на учителя за това доколко успешен е процесът на преподаване с оглед на поставените цели, какви затруднения имат при четене учениците и обратно – кои умения за четене прилагат с лекота.

⁵ Рамката на теста следва рамката на PISA, включваща концепти, които се отнасят до: текстовете, които се използват, когнитивните процеси, които се оценяват, и контекста, в който са формулирани конкретните задачи.

– умения за осмисляне и оценяване на информация⁶ – способността на личността да осмисля и критично да оценява информацията в текста, като я свързва с личния си опит и с познанието, което вече има за света; да изразява собствено отношение по житейски проблеми, засегнати в текста; да оценява, но и да формулира становища и хипотези.

Познавателните дейности (намиране и извличане на информация, обобщаване и тълкуване на информация, осмисляне и оценяване на информация), осъществявани в процеса на четене, не са независими една от друга и следва да се разглеждат в тяхната йерархическа последователност. Четейки даден текст, личността прилага целия комплекс от умения за четене.

Когато подхожда към текста, читателят винаги се ръководи от определена цел, свързана с удовлетворяване на някаква потребност. Най-напред той прилага умения както за разбиране на буквалните значения на думите в текста, така и за тълкуване на смислите на равнище цялостен дискурс. На следващ етап читателят използва умения за осмисляне и за използване на откритата в текста информация. През призмата на собствения опит и на знанията си за света той оценява дискурса и ползата от него. Новата⁷ информация, осмислена и извлечена от текста, се превръща в част от познанието на индивида, което има функцията да се акумулира. Този процес на взаимодействие между читателя и текста обуславя същността на ФГ, която е ключов фактор за резултатно изпълнение на всекидневни задачи и дейности, свързани с четенето, т.е. за справяне с житейски проблеми.

⁶ У Дамянова се забелязва употребата на терминологичното словосъчетание *рефлексиране и оценяване на информация* вместо *осмисляне и оценяване на информация*. Запазването на термина *reflect* от концептуалната рамка на PISA непереведен е мотивирано от това, че същността на обговаряната мисловно-познавателна дейност предполага критическа дистанция на читателя от оценявания (и рефлексирания) обект – читателят е „отвъд“ текста, докато понятието *осмисляне*, използвано в докладите на ЦКОКУО, в контекста на българската образователна практика по своето съдържание се отъждествява с *разбиране на смисъла (на текста)* – познавателна дейност, която според рамката на PISA спада към друга група процеси за обобщаване и тълкуване на информация (Дамянова 2011: 14, 18).

Настоящото изследване ползва понятието *осмисляне*, чието съдържание се обвързва с процеса, при който читателят свързва информацията в текста със своя личен опит и с вече овладяно познание.

⁷ За нова се счита всяка информация. Дори да не съдържа непозната за читателя фактология, тя се отличава с „нова емоционално-оценъчна, експресивна или функционалноезикова характеристика“ (Маровска 1998: 185).

Уменията, прилагани за осъществяване на трите познавателни процеса, си взаимодействат със знанията на ученика за смисловото, структурното и езиковото изграждане на текста. Колкото по-добре ученикът познава особеностите на текста и на социокултурния контекст, в който дискурсът функционира, толкова по-резултатно оперира с информацията в него⁸.

Вариантът на система от дейности за преподаване и усвояване на умения за четене в прогимназиалния етап на обучение е реализиран под формата на тестове⁹ и е апробиран в един от осмите класове на ПГТС „Арх. Йордан Миланов“, гр. Перник (VIII^B клас). Изборът на класа е мотивиран от това, че осмокласниците по принцип попадат в целевата група и в извадката на програмата PISA¹⁰.

Експерименталното тестиране е проведено (на 14.11.2014 г.) от учителя¹¹, който води обучението по български език и литература на съответния клас, без присъствие на външни лица, за да се избегнат смущаващи учениците фактори, които биха повлияли на тяхното представяне. Проучването се осъществява посредством два тестови варианта¹²:

Вариант 1 (Зорбинг)¹³

Формат на текста: смесен

Контекст: личен

Тестирани ученици: 12

Общи резултати:

- При задачите, чието изпълнение изисква осъществяване на когнитивния процес намиране и извличане на информация, учениците демонстрират затруднения при разпознаване на перифразирана информация в текста, която е съсредоточена на едно място и не изисква комбиниране на различни елементи от дискурса (въпрос 1). Не по-

⁸ За видовете текст, функциониращи в различни социокултурни контексти и характеризиращи се с различна степен на сложност, които PISA използва за оценителските си цели, вж. у Дамянова (Дамянова 2011) и у Петрова (Петрова 2010).

⁹ Вж. Приложение.

¹⁰ В изследването на PISA 2009, фокусирано върху четивната грамотност, участват български ученици от 7., 8., 9. и 10. клас. Точното разпределението на подрастващите, попаднали в извадката, по класове е: 87,5% деветокласници, 7% осмокласници, 3,9% десетокласници и 1,6% седмокласници (Петрова 2010: 18).

¹¹ Изказваме сърдечните си благодарности на учителката Ирина Йорданова за оказаното съдействие.

¹² Всеки ученик работи само върху един от тях – този, който е избран за него на случаен принцип.

¹³ Вж. Приложение.

лесни се оказват за осмокласниците задачи, които изискват прилагане на умения за откриване и подбор на явна информация от прекъснат текст (въпрос 3);

- Сериозни трудности срещат подрастващите и при въпроси, възпроизвеждащи житейски проблеми, за решаването на които в рамките на познавателния процес обобщаване и тълкуване трябва да се приложат умения за сравняване на няколко елемента (разположени в непосредствена близост) от информацията в текста (въпрос 2);

- Най-добри постижения учениците имат при задачи, които изискват конкретни твърдения да бъдат определени за верни или неверни чрез прилагане на различни познавателни дейности (намиране и извличане, обобщаване и тълкуване, осмисляне и оценяване на информация).

Вариант 2 (Пейнтбол)¹⁴

Формат на текста: непрекъснат

Контекст: личен

Тестирани ученици: 12

Общи резултати:

- Всички ученици дават верен отговор на задачата, за решаване на която трябва да се приложат умения за намиране и извличане на информация с цел разпознаване на смислови съвпадения. Безпроблемното справяне с този казус показва, първо, че дистракторите са лесно разпознаваеми, което приписва ниска степен на трудност на задачата, и второ, че учениците се справят най-добре с въпроси, които предлагат няколко готови алтернативни отговора, каквито (въпроси) по традиция се използват най-често на езиковите занятия;

- Добри резултати постигат учениците и при задачата, която очаква от тях да определят конкретно твърдение за истинно или неистинно, прилагайки умения за откриване, подбор и осмисляне на информация, като се има предвид, че някои от твърденията дословно повтарят информация от текста, което улеснява процеса на нейното идентифициране и локализиране;

- Много по-сложни за подрастващите се оказват задачи, чието решаване изисква ученикът сам да конструира верния отговор. Доказателство за това е въпрос, възпроизвеждащ житейски казус, за решаването на който ученикът трябва да приложи умения за откриване и подбор на явно изразена информация, съсредоточена в една част на текста (нито един ученик не дава напълно верен отговор на въпроса¹⁵). Твърдението се подкрепя и от отговорите, дадени на друг

¹⁴ Препоръчителният обем на изложението не позволява поместването на тестовия вариант в приложението.

са¹⁵). Твърдението се подкрепя и от отговорите, дадени на друг въпрос, изправящ ученика пред житейски проблем, за справянето с който е необходимо да бъдат приложени умения за обобщаване и тълкуване на информация.

Извод: Резултатите от осъществения образователен експеримент недвусмислено сочат, че осмокласниците срещат сериозни трудности при решаване на задачи по четене, възпроизвеждащи житейски казуси. Затрудненията на учениците се забелязват при прилагане на всички видове познавателни дейности, имащи отношение към задачи, които не се характеризират с висока степен на трудност. Прави впечатление, че част от подрастващите не познават някои от използваните понятия (като „първообраз“ и „минимален“), което е допълнителна предпоставка за даване на грешен отговор. Това насочва към друг проблем, който има отношение към ефективното четене, а именно – развиване на речниковия запас на ученика в часовете по БЕ.

Осмокласниците демонстрират липса на умения и на опит за решаване на задачи, определящи (но и развиващи!) нивото на овладяна ФГ. Този факт – от една страна – обяснява резултатите по четене, които българските ученици постигат на международните оценителски изследвания, а от друга – доказва необходимостта преподаването и усвояването на ФГ да се превърне в една от основните цели на съвременното КООБЕ (5. – 12. клас).

За да отговори адекватно на промените на новото време, езиковото обучение трябва да съобрази своите цели с конкретните потребности на обучаваните.

¹⁵ Изложението работи с понятията *частично* и *напълно верен отговор* в зависимост от това дали конструираният от ученика отговор при задачите от свободен тип е резултат от пълно или частично разбиране на текста. В хода на тази логика, когато тестирането се извършва с цел оценяване на уменията за четене на учениците, частичният верен отговор ще бъде точкуван (там, където задачата позволява) съобразно със степента на разбиране на текста, демонстрирана от ученика.

Приложение

Прочетете текста и изпълнете задачите към него (от 1. задача до 4. задача вкл.).

ЗОРБИНГ

Какво е зорбинг?

Зорбингът е нещо, което ще ви отърси от стреса и от седмичното напрежение, ще ви завърти главата и ще изкара всички мисли от нея, а емоцията, която ще ви даде, е неопишуема. Всички излизат от зорба в приповдигнато емоционално състояние и винаги първите им думи са: „СУПЕР Е!“.

Какво е зорб?

Зорбът е прозрачна сфера с диаметър 3,2 метра, с вътрешна камера за зорбонавт (пасажер), предназначен е за спускане и търкаляне по хълмове, планини и други възвишения. Теглото на зорба е около 80 кг. Разновидност на топката „зорб“ е Water Ball („водна топка“).

Кой и кога е изобретил зорба?

През 1973 г. френският инженер Жил Еберсол изобретява и патентова пластмасова прозрачна сфера за спускане на човек по хълмове и други възвишения – „La BALLULE“ („чудесна сфера“). Интересно е, че шлюзът за влизане на човека вътре в сферата се закопчава с цип.

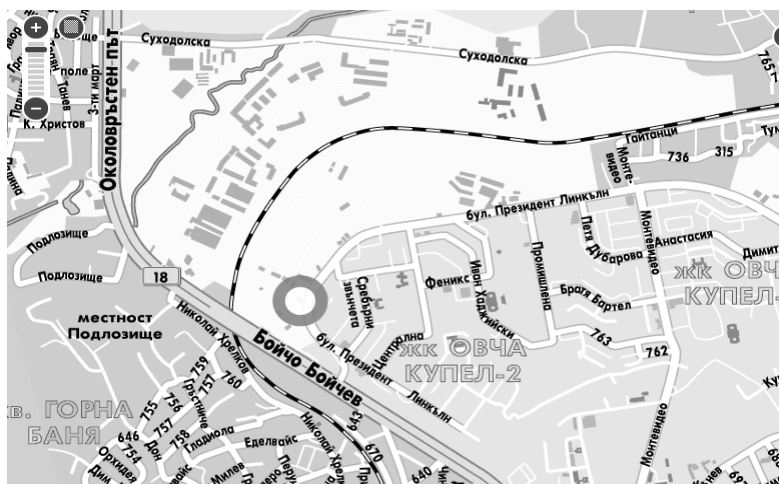
През 1980 г. Еберсол увеличава диаметъра на сферата до 4 метра, а през 1985 г. – до 6 метра. В такава сфера най-напред той се спуска от 10-метров водопад, а после – от Фуджияма, Япония (3776 м надморска височина).

Всяка година конструкцията на топката претърпявала подобрения. Чрез опити се установило, че най-добрият материал за кълбото е поливинилхлоридът. Изчислен е и оптималният размер на кълбото – 3 м и 20 см, количеството на струните, дебелината на стените и т.н, в резултат на което през 90-те години на ХХ в. светът получил три основни версии на топката, които, макар и да носят различни наименования, много си приличат помежду си.

Зорбът е изработен от специален полимер, който с лекота издържа на студове до -50°C , което го прави подходящ за спускане по

снежни склонове и заледени участъци през зимата, както и по тревни или пясъчни възвишения през останалото време от годината, но винаги е безопасен.

Местоположение на зорб арената: намира се в столичния комплекс „Овча купел“, близо до разклона за Околовръстния път (ул. „Обиколна“, пазар „Овча купел“). Игрището е разположено на мястото на бившите оранжерии. Входът е от страната на улица „Обиколна“ (входът за старите оранжерии). Точен адрес: бул. „Президент Линкълн“ 98 (ул. „Обиколна“ 98), зад ресторант „Фантазия“.

По ваше желание зорб мероприятияето може да бъде организирано на избран от вас терен, стига да отговаря на изискванията за безопасност.

Работно време: всекидневно, с предварителна заявка.

Кой може да се търкаля в зорб топка? – Всеки. Зорбингът е особено подходящ за детски партита и фирмени мероприятия.

Цени:

– от 5 до 10 души – 20 лв. на човек;

– над 10 души – 15 лв. на човек.

Цена извън зорб арената: направи запитване.

Минимален брой участници: 5.

За резервации: 0878412433 и 0898412433.

Източник: <http://www.paintballsofia.com>

1. Кой е първообразът на зорб топката?

Верен отговор: пластмасова прозрачна сфера – „La BALLULE“ („чудесна сфера“).

Коментар на въпроса. За да стигне до верния отговор на въпроса, ученикът трябва да осмисли значението на понятието „първообраз“, което не се среща в текста, след което да приложи умения за смислово разпознаване на перифразирана информация в текста. Задачата развива уменията на учениците за намиране и извличане на информация.

Резултати: трима ученици не отговарят изобщо, петима дават грешен отговор, трима – частично верен отговор (пластмасова прозрачна сфера) и *само един ученик дава напълно верен отговор* („пластмасова прозрачна сфера – „La Ballule“).

2. Колко лева общо ще платят шестима приятели, които искат да организират свое зорб събитие на терен, който се намира извън арената, но отговаря на изискванията за безопасност?

Верен отговор: сумата, която шестимата приятели ще платят, ще бъде известна едва след отправяне на запитване до Пейнтбол София.

Коментар на въпроса. От ученика се очаква да предложи решение на конкретен житейски проблем, като сравни няколко елемента от информацията в текста и осмисли значението на прочетеното. Задачата е за овладяване от учениците на умения за обобщаване и тълкуване на информация в писмен текст.

Резултати: *само двама ученици предлагат вярно решение* на конкретния житейския проблем, останалите (10) отговарят грешно.

3. Кой е най-лесният и бърз маршрут, по който да стигнете от ъгъла на ул. „Суходолска“ и бул. „Околовръстен път“ до зорб арената?

Верен отговор: ъгълът на ул. „Суходолска“ и бул. „Околовръстен път“ – бул. „Бойчо Бойчев“ – бул. „Президент Линкълн“ – зорб арена (Пейнтбол София).

Коментар на въпроса. За да се справи с житейския проблем, през създаден в условието на задачата, ученикът трябва да приложи умения за откриване на явна информация в текста. Задачата, освен че развива уменията на подрастващите за намиране и извличане на информация, спомага и за усъвършенстване на уменията им за работа с прекъснат текст (карта) и с т.нар. смесен тип текст („Зорбинг“), който съчетава в себе си елементи на прекъснатия и на непрекъснатия текстов формат.

Резултати: *трима ученици дават напълно верен отговор*, останалите седем изброяват няколко, но не всички пунктове от маршрута – петима пропускат по един пункт, а двама посочват само един.

4. Прочетете изреченията от таблицата. Като имате предвид съдържанието на текста, оградете верния отговор.

1. Зорбингът не е подходящ за деца.	ДА/НЕ
2. Изобретателят на прозрачната сфера се спуска с нея първо от десетметров водопад, а после – и по склона на една от най-красивите планини, представляваща конус на изгаснал вулкан.	ДА/НЕ
3. За да играете зорбинг, трябва да подадете заявка една седмица по-рано.	ДА/НЕ
4. Материалът, от който е изобретена зорб топката, прави възможно спускането с нея по различни терени – снежни, тревни и др.	ДА/НЕ

Верен отговор: твърдение 1 – НЕ; твърдение 2 – ДА; твърдение 3 – НЕ; твърдение 4 – ДА.

Коментар на въпроса. Учениците имат за цел да определят предложените твърдения като истинни или неистинни, използвайки и усъвършенствайки уменията си за намиране и извличане на информация (1. и 4. твърдение – ученикът търси и подбира информация от текста с оглед на критерия „верен/неверен“), за обобщаване и тълкуване на информация (3. твърдение – ученикът анализира информацията в текста и формира смисъл, който не е изрично заявен), за осмисляне и оценяване (2. твърдение – за да категоризира израза като верен или неверен спрямо съдържанието на текста, ученикът трябва да се позове на вече усвоено познание за света) на информация.

Резултати: твърдение 1 – трима ученици дават грешен отговор, а останалите *девет – верен*; твърдение 2 – има дадени *девет верни отговора* и три грешни; твърдение 3 – *девет ученици отговарят правилно*, а трима – не; твърдение 4 – дадени са *осем верни отговора* и четири грешни.

ЛИТЕРАТУРА

- Гюзелева 2007:** Гюзелева-Димитрова, С. *Професионална подготовка на учителя по чужд език*. София: Нов български университет, 2007.
- Дамянова 2011:** Дамянова, А. *Как българските ученици да постигнат убедителни резултати по четивна грамотност*. // Тематични анализи на резултатите на българските ученици при четене в PISA 2009. София: ЦКОКУО, 2011.
- Димчев 1998:** Димчев, К. *Обучението по български език като система*. София: Сиела, 1998.
- Маровска 1998:** Маровска, В. *Стилистика на българския език*. Пловдив: Пловдивско университетско издателство, 1998.
- Миланова 2013:** Миланова, Е. *Понятието за функционална грамотност в системата от понятия, представящи комуникативната компетентност на личността*. // *Български език и литература*, кн. 6, София: Аз Буки, 2013, 554 – 564.
- Петрова 2010:** Петрова, С. *Училище за утрешния ден. Резултати от участието на България в Програмата за международно оценяване на учениците PISA 2009*. София: ЦКОКУО, 2010.
- Петров 2012:** Петров, А. *Проблеми на комуникативно ориентираното обучение по български език (5. – 12. клас)*. София: Булвест 2000, 2012.
- PISA 2009 Assessment Framework.** Key competencies in reading, mathematics and science. www.oecd.org (13.11.2014).